

REVISORS RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING

Os kommune

2024

OPPSUMMERING

Revisors risiko- og vesentlighetsvurdering danner grunnlag for kontrollutvalgets arbeid med *plan for forvaltningsrevisjon* og *plan for eierskapskontroll*. Revisors vurderinger er kategorisert i fargene rød, gul og grønn, hvor rød er områder som revisor vurderer å ha høy risiko og vesentlighet. I denne rapporten er bare rød og gule områder presentert.

Tabellen under oppsummerer revisors risikovurderinger for Os kommune.

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Rekruttering og vikarbruk	Kommuneorganisasjon
Demensomsorg	Informasjonssikkerhet
Utenforskap	Bærekraft
Bruk av tvang	ROS og beredskap
Mottak av flyktninger	Internkontroll
Klima og miljø	HMS
	Sykefravær
	Interkommunalt samarbeid
	Barn med særlige behov
	Bruk av tvang
	Kvalitet i tjenester
	Økonomisk sosialhjelp
	Helseplattformen
	Taushetsplikt og personvern
	Planarbeid
	Vedlikeholdsetterslep
	Brann
	Næring, skogbruk og landbruk
	Fjellregionen Interkommunale avfallsselskap AS (FIAS)
	TOS ASVO AS

1 INNLEDNING

Kontrollutvalget i kommunen skal utarbeide en *plan for forvaltningsrevisjon* (kommunelovens § 23-3 andre ledd) og en *plan for eierskapskontroll* (kommunelovens § 23-4 andre ledd). Revisors risiko- og vesentlighetsanalyse er et innspill til kontrollutvalgets arbeid med disse planene. Revisors risiko- og vesentlighetsvurdering er en invitasjon til en dialog om risikoområder i kommunen og bør suppleres med vurderinger fra kommuneorganisasjonen og kontrollutvalget selv. Vurderingen av risiko er basert på sannsynlighet for at noe inntreffer og mulig konsekvens, og disse er påpekt kort i teksten. Det er lagt vekt på å framstille risikovurderingene på en enkel måte, og risikoer som revisor har funnet uvesentlig er ikke tatt med. Denne risiko- og vesentlighetsvurderingen er sett fra revisors perspektiv og andre kan ha andre vurderinger basert på sin kunnskap om kommunen.

Revisors risiko- og vesentlighetsvurdering er basert på erfaringer fra revisjonsarbeidet i kommunen, data fra eksterne kilder og årlige kontaktmøter med kommunen.

Denne rapporten er delt inn i seks områder. Disse er:

- Kommuneorganisasjon
- Økonomi
- Oppvekst og utdanning
- Velferd, helse og omsorg
- Teknisk, planarbeid og arealbruk
- Eierstyring

Området eierskap handler om kommunens eierstyring generelt og eierstyring av ulike selskaper. Forvaltningsrevisjon i selskaper omtales innenfor de områdene hvor de naturlig hører hjemme. Vertskommunesamarbeid og kommunalt oppgavefelleskap beskrives under kommuneorganisasjon, mens tjenestene som leveres omtales innenfor de enkelte områdene.

2.KOMMUNEORGANISASJONEN

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Rekruttering og vikarbruk	Informasjonssikkerhet
Kommuneorganisasjon	Bærekraft
	ROS og beredskap
	Internkontroll
	HMS
	Sykefravær
	Interkommunalt samarbeid

Rekruttering og vikarbruk

Generelt er det en kamp om arbeidskrafta og kommunen kan oppleve utfordringer med å rekruttere nok og rett kompetanse. Os sliter med rekruttering, spesielt når det gjelder assistenter. Kommunen har også hatt vakante stillinger. Når kommunen ikke klarer å løse rekrutteringsproblemene settes det i verk tiltak som fører til høyere kostnader og mindre stabilitet i bemanningen, eksempelvis bruk av vikarbyråer.

En konsekvens av rekrutteringsutfordringene er at kommunen ikke klarer å rekruttere kompetanse som kommunen er pålagt å ha og mangler kompetanse og kapasitet til å få utført nødvendige tjenester. Turnover og vakanse i viktige stillinger skjer med jevne mellomrom og kan gi konsekvenser i form av manglende kontinuitet og at taus kunnskap i organisasjonen forsvinner. Området er satt som høy risiko.

Kommuneorganisasjon

Kommunen har få administrative ressurser i kommunedirektørens stab og all aktivitet på et saksområde kan stoppe opp ved fravær. Flere nøkkelpersoner er på veg ut. Det er gjort nyansettelser av personer som bringer inn ny kunnskap og det har vært diskutert å gjøre visse omstruktureringer, f.eks. reorganisere for å skape fagmiljø, omfordele ansvar for arbeidsoppgaver eller kjøpe tjenester fra eksterne parter. Endringer i organisasjoner og manglende personell kan i en overgangsperiode gi sårbarhet og området er plassert som høy risiko.

Informasjonssikkerhet

Sannsynligheten for ondsinnede handlinger mot IKT-systemer er økende i samfunnet. Kommunene er komplekse organisasjoner som er avhengig av IKT på de fleste områder. Hvis IKT-systemet rammes av en hendelse som setter det ut av funksjon, er konsekvensen at kommunens virksomhet blir skadelidende på ulike måter. Økende grad av digitalisering gir effektive løsninger, men det er sannsynlig at bevisstheten omkring IKT-sikkerhet ikke er til stede i hele organisasjonen, med eksempelvis den konsekvens at brukere trykker på en lenke som gir uvedkommende tilganger. IKT-sikkerhet er relatert til personvernforordningen og håndtering av personopplysninger, eksempelvis med den konsekvens at personopplysninger kommer på avveie.

Os har satt av egne ressurser til IKT. Målet er å redusere risiko gjennom interkommunalt samarbeid, for eksempel gjennom samarbeid med Røros kommune og bruk arkivsystemet Akos. Stadig mer av kontakten mellom innbyggere og kommunen blir digitalisert. Dette krever økt kompetanse hos alle. Helseplattformen ble tatt i bruk av kommunen i 2023. Faser med opplæring og innføring av nye rutiner gjør at organisasjonen er sårbar og det vil ta lang tid før alle systemer er på plass. Området er plassert som moderat risiko.

Bærekraft

FNs bærekraftsmål angir viktige mål for felles retning i samfunnsutviklingen, globalt, nasjonalt og lokalt. Disse berører alle deler av en kommunes virksomhet. Manglende lokalt arbeid for å nå målene kan medføre feil tiltak og feil utvikling på mange kommunale virksomhetsområder med hensyn til en bærekraftig utvikling. Konsekvensene kan eksempelvis være økende fattigdom, mangel på rent vann, ødeleggelser av hav og landressurser, større ulikheter, fallende sysselsetting og fallende økonomisk vekst. Systematisk arbeid med bærekraftsmålene kan føre til en positiv utvikling på de samme områdene.

Kommuner er viktig for å realisere bærekraftsmålene (Meld. St 40, 2020-2021). Regjeringen forventer at fylkeskommuner og kommuner legger FNs bærekraftsmål til grunn for samfunns- og arealplanleggingen. Miljø ble tidlig satt på dagsorden og er en forløper til bærekraftsmålene. *Stopp klimaendringene* er det trettende målet. Den enkelte kommune har fram til nå i varierende grad vært opptatt av klima og miljø.

Os kommune vedtok i 2023 sammen med Folldal, Alvdal, Rendalen, Tynset og Tolga kommunedelplanen «Bærekraftige fjellkommuner i en grønn region» for klima og energi. Dagens overordna planverk er ellers lite konkret på ivaretaking av FNs bærekraftsmål, men

skal etter planen tas med inn i samfunnsdelen av den planen som er under revidering. Området er satt som moderat risiko.

ROS og beredskap

Formålet med sivilbeskyttelsesloven er å beskytte liv, helse, miljø, materielle verdier og kritisk infrastruktur. Sivilbeskyttelsesloven § 14 krever at kommunen skal utarbeide en helhetlig ROS (risiko- og sårbarhetsanalyse) og § 15 sier at det skal utarbeides en beredskapsplan basert på ROS. Det er et krav at beredskapsplanen skal være oppdatert og revideres minimum en gang per år, samt at kommunen skal sørge for at planen jevnlig blir øvet. ROS og beredskapsarbeidet er et tiltak for å redusere mulige konsekvenser av hendelser. Formålet med helseberedskapsloven er å sørge for at helsevesenet har de rettighetene de trenger for å verne befolkningens liv og helse under kriser og krig. Loven gir kommunen plikt til å utarbeide beredskapsplaner for de områder de har ansvar for.

Kommunen utarbeida folkehelseplan i 2021, men har fortsatt mangler i rutiner på rutiner og har heller ikke hatt ressurser til å følge opp innholdet. Den overordna ROS-analysen som går på sikkerhet og beredskap ble vedtatt i 2015 og var under revidering i 2023. Kommunen har ROS-analyser for flere av områdene i kommunens arealdelplan og det er planlagt å lage en egen analyse for IKT-området. Området er plassert som moderat risiko.

Interkommunalt samarbeid

Konsekvensen av organisatoriske endringer i kommunesamarbeid kan være at ansvaret blir uklart, at avstanden til tjenesten kan øke eller at tjenestene utvikler seg i en retning som den enkelte samarbeidskommune ikke ønsker eller er tjent med. Dette gjelder også for vertskommuner og samarbeidskommuner som er regulert i kommuneloven § 20. Det lages samarbeidsavtaler, men det er en risiko for at avtalene ikke er tilstrekkelige for blant annet å følge opp internkontrollansvaret og om samarbeidet virkelig dekker det behovet som var tenkt.

Kommunen deltar i mange interkommunale samarbeid om bl.a. barnevern, PPT, jordmortjeneste, og tjenester innafor rus og psykisk helse. Os er vertskommune for lønnsavdelingen og landbruk. I disse tilfellene vil det være viktig at kommunen følger med på om samarbeidene leverer gode tjenester til riktig pris. Tidligere revisjoner har tydet på at det er rom for forbedringer på området og det er satt som moderat risiko.

Internkontroll – system og implementering

Formålet med kravet om internkontroll i kommuneloven § 25 -1 er å forebygge og hindre regelverksbrudd, og sikre at regelverksbrudd blir oppdaget og korrigert. Dette krever at kommunedirektøren har et system for internkontroll, som sikrer at eksempelvis oppvekstsektoren rapporterer om de faktiske forhold i sektoren og jevnlig evaluerer og korrigerer egen praksis. Revisor erfarer at flere kommuner ikke har et godt internkontrollsystem implementert, noe som øker sannsynligheten for at det kan få alvorlige konsekvenser for både tjenestemottakerne og kommunen. Bevissthet og kultur rundt avvik og oppfølging av avvik som grunnlag for læring og forbedring er sentralt i et internkontrollsystem. Kommunen har etiske retningslinjer.

Internkontroll har vært opp som tema i kontrollutvalget etter en etterlevelseskontroll i 2022. Statsforvalteren har gitt Os flere pålegg etter tilsyn på arkivhold. Kommunen bruker kvalitets- og avvikssystemet Compilo og skal ta i bruk Framsikt for å samle statistikk og å bruke i arbeidet med bl.a. økonomi og bærekraft. Virksomhetslederne har delegert ansvar for å gjennomføre risikobasert internkontroll på sine områder. Det vil alltid være en generell risiko knyttet til dette arbeidet og området er satt som moderat risiko.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS) og sykefravær

Ifølge medarbeiderundersøkelsen ligger Os på omtrent samme nivå som 10-faktoranalysen for resten av landet. Os har stort sykefravær, spesielt innafor helse og omsorg og barnehage. Kommunen nådde i 2023 ikke mål om seks prosent sykefravær, men har redusert fraværet kraftig siden 2021.

Sykefraværet har en kostnad, og den konsekvens at tjenestene ikke blir bemannet med riktig og tilstrekkelig kompetanse. Sykefraværet kan påvirke kontinuitet, effektivitet og være en belastning for brukere og kollegaer. Det kan medføre at det ikke er nok personell i skolen til å gi spesialundervisning, at saksbehandling blir forsinket og at andre ansatte må jobbe overtid med den belastningen det kan medføre. Helse, miljø og sikkerhet er også et tema knyttet til vold i både oppvekst- og helsesektoren. Det har vært en økning i denne problematikken de senere årene. Området er satt som moderat risiko.

3. ØKONOMI

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
	Økonomisk bærekraft
	Offentlige anskaffelser
	Budsjettering og tertialrapportering
	Merverdiavgiftsbehandling
	Selvkost

Økonomisk bærekraft

Økt levealder og press på kommunale tjenester, synkende folketall og flere store investeringer gjør at økonomien i Os er under press. En bærekraftig økonomi innebærer at kommunen må ha evne til å holde stabil tjenesteproduksjon over tid. Denne evnen kan måles gjennom størrelsen på kommunens netto driftsresultat, lånegjeld og disposisjonsfond. Driftsresultatet viser om kommunen klarer å frigjøre driftsmidler til investeringsformål, og dermed om det er mulig å fornye bygninger og anlegg uten at lånegjelden øker mer enn inntektene. I motsatt fall må en økende andel av inntektene brukes til å betjene gjelden i stedet for å gå til tjenesteyting. Konsekvensene blir dermed selvforsterkende, og før eller siden må kommunen kutte på bevilgninger til tjenesteproduksjon. Samtidig øker risikoen for at rentesjokk kan få store økonomiske konsekvenser.

Kommunene er pålagt å fastsette finansielle måltall å styre etter. Risikoen for å komme i et økonomisk uføre kan reduseres ved å fastsette tydelige og konkrete regler for hvordan kommunedirektør og kommunestyre skal forholde seg til de vedtatte måltallene når økonomiplanen skal behandles. Det er planlagt tunge investeringsprosjekt, noe som vil øke lånebelastningen i en periode framover. Området er plassert som moderat risiko.

Offentlige anskaffelser

Selv om det er foreslått forenklinger i regelverket omkring offentlige anskaffelser, er dette likevel komplisert, og det er sannsynlig at det oppstår feil. Klagenemnda for offentlige anskaffelser kan bøtelegge når det gjøres feil. Feil tildelinger kan også føre til dyre rettssaker,

negativ omtale og prosjekter som må utsettes fordi det må gjennomføres ny konkurranse. Feil i offentlige anskaffelser har også konsekvenser for tilbydere som ikke får oppdrag fordi at regelverket ikke følges. Regelverket om offentlige anskaffelser er til revidering i 2023 - 2024. Forslag til endringer omfatter forenklinger under EØS-terskelverdi, hvor oppdragsgiver er foreslått en betydelig større frihet og fleksibilitet.

Kommunen er sammen med de andre fjellkommunene tilknyttet innkjøpssamarbeidet Abakus som bistår kommunen i sine anskaffelser. Ifølge forvaltningsrevisjon gjennomført i 2022 manglet Os skriftlige avtaler med Abakus. Området er satt som moderat risiko.

Budsjettering og tertialrapportering

Det kan være risiko forbundet med budsjettering og tertialrapportering. Det er konkrete krav til hvordan budsjettet skal utarbeides, men det gjøres også subjektive vurderinger om måltall og budsjettpremisser, og oppfølgingen av disse som kunne vært bedre omtalt. Det er en sannsynlighet for at måltall og budsjettpremisser er uklare med den konsekvensen at de er vanskelig å styre etter. Området er på generelt grunnlag satt som moderat risiko.

Merverdiavgiftsbehandling

Regelverket om merverdiavgiftskompensasjoner, ordinær merverdiavgift og fradragsrett er komplisert. Det er sannsynlig at feil kan oppstå, og konsekvensen er at da vil det komme krav om tilbakebetaling fra Skatteetaten, og det kan ilegges bot på 40 prosent av feilen. Potensielt kan dette utgjøre store beløp som har betydning for kommuneøkonomien. Området er satt som moderat risiko.

Selvkost

Flere saksområder i kommunen har gebyrbelagte tjenester hvor gebyret skal være til selvkost. Regelverket er komplisert, og det er sannsynlig at det kan oppstå feilføringer mellom selvkostområder og andre områder i kommunen. Det er også en sannsynlighet for feil i beregningen av kapitalkostnader. Konsekvensene av feil i selvkostberegningene er at enten kommunen eller innbyggerne må betale for den andre, eller at dagens abonnenter betaler for framtiden abonnenter eller motsatt. På flere områder øker gebyrene som følge av økt selvkost

fordi eksempelvis vedlikeholdet av vannledninger ikke er fulgt opp. Området er satt som moderat risiko.

4. OPPVEKST OG UTDANNING

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
	Barn med særlige behov
	Taushetsplikt og personvern

Barn med særlige behov

Os har lav bemanning både innafor helsestasjon og skolehelsetjenesten, det er høyt sykefravær innen barnehage og heller ikke innenfor skoleområdet er det nok ressurser. Dette kan føre til at barn med særskilte behov ikke blir fanga opp tidlige nok. Innen skole er det færre som trenger tilrettelegging, men de barna som trenger tilrettelegging, trenger mer omfattende tilrettelegging enn tidligere. Revisjon Midt-Norge SA konkluderte i revisjonsrapporten «Tidlig innsats og inkluderende læringsmiljø» med at kommunen har et inkluderende læringsmiljø, men at det er behov for bedre tverrfaglige samarbeid i forhold til informasjon og kjennskap til tilbud og verktøy. Tallene for barn som trenger tjenester fra barnevernet er fallende, men barn fra lavinntektsfamilier og enslige mindreårige overrepresenterte.

Manglende oppfølging kan gi konsekvenser for det enkelt barn sin videre utvikling og muligheter videre i livet. Kommunen kan også bli stilt til ansvar for ikke å ha gitt tilstrekkelig opplæring. Området er satt som moderat risiko.

Taushetsplikt og personvern

Revisor erfarer at flere kommuner ønsker å øke det tverrfaglige samarbeidet rundt barn i kommunen. Dette kan øke sannsynligheten for at personvern og taushetsplikt ikke blir ivaretatt. Tydelige retningslinjer og rutiner for ivaretagelse av personvern og taushetsplikt er viktig for å redusere konsekvenser som kan oppstå som følge av tverrfaglig samarbeid. Brudd på personvern og taushetsplikt kan få store konsekvenser for den enkelte person og økonomiske og konsekvenser for omdømme til kommunen. Området er på generelt grunnlag satt som moderat.

5. VELFERD, HELSE OG OMSORG

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Demensomsorg	Kvalitet i tjenester
Utenforskap	Økonomisk sosialhjelp
Bruk av tvang	Helseplattformen
Mottak av flyktninger	

Demensomsorg

Antallet eldre i landet øker framover, og mange av disse kan bli rammet av demenssykdom. Kommunene er i ulik grad forberedt på dette. Det krever blant annet tilrettelegging med ulike boformer, dagaktivitetstilbud, og spesialkompetanse hos ansatte. Det er sannsynlig at kvaliteten i demensomsorgen både innen hjemmetjeneste og institusjon blir utfordret. Utfordringene er knyttet til å ivareta ulike behov, grader og typer av demenssykdom samt bruk av tvang. Konsekvensen er at brukerne ikke får tilstrekkelige tjenester som er tilpasset deres livssituasjon og for kommunen kan konsekvensen være at ressursene brukes lite effektivt.

Os har etablert et tverrfaglig team som utreder og følger opp brukere med demens og deres pårørende, samtidig som ansatte er kurset i temaet. Det er i tillegg gitt noe økte ressurser til kommunens demensteam. Os deltar i demensnettverket i Innlandet, men revisor kan ikke finne noen konkret demensplan i det vedtatte planverket. Området er satt som moderat risiko.

Utenforskap (tverrsektoriell risiko)

Flere og flere faller utenfor i samfunnet, og det er sannsynlig at kommunen ikke klarer å være i forkant og jobbe forebyggende. Andelen barn i lavinntektsfamilier er relativt høy og andelen ser ut til å stige. Os har de siste årene tatt imot flere flyktninger enn før, det er et økende behov for psykisk helsehjelp og det blir stadig tyngre brukere. Mangel på boliger for vanskeligstilte og økte priser på leiemarkedet rammer også mange av de som faller utenfor utdanning og arbeidsliv. Utenforskap kan medføre mange ulike konsekvenser. Os har i forhold til de andre fjellkommunene et relativt høyt antall anmeldelser innafor vold, narkotika og tyveri. Alle disse

faktorene vil øke presset på kommunale tjenester og ressurser, for eksempel sosialstønad. Området er satt som høy risiko.

Tildeling av tjenester

Os har en større del ressurskrevende brukere enn det nabokommunene har. Det er fare for at brukere av helse- og velferdstjenester ikke får den hjelp de har krav på, og at innbyggernes forventninger overgår tilbudet kommunen kan gi. Rett bemanning bør være på rett plass, tilsvarende riktig bruk av kompetanse ut fra behovet. Tjenestene blir i stor grad kjøpt av aktører utenfor kommunen. Tildeling av tjenester berører problematikk rundt utskrivningsklare pasienter og mottaksmuligheter i kommunene samt arbeidsfordelingen mellom spesialhelsetjenesten og kommunen. Kartlegging for å fastsette rett nivå på tjenestene og individuell tilpasning av tjenester er viktig for å kunne gi riktige tjenester. En konsekvens av spesielt systematiske feil i tildelingene er at brukerne ikke får det tilbudet de har krav på, som i neste omgang kan gi dårligere livskvalitet.

Bruk av tvang

Tilsyn i norske kommuner har avdekket mangelfull lovanvendelse, noe som er alvorlig både for pasienter og helsepersonell. Tvang forekommer relativt hyppig innenfor helse, og det skal fattes vedtak ved bruk av tvang. Tvang uten vedtak begrunnes ofte i pasientens, medpasienters eller ansattes beste. En konsekvens av manglende vedtak er at vurderingen bak bruk av tvang ikke dokumenteres og i verste fall ikke gjøres. Dette kan videre gi grobunn for en praksis med økende bruk av tvang. Os fikk etter tilsyn fra Statsforvalteren i 2022 kritikk på utbredt bruk av tvang. Området er plassert som høy risiko.

Kvalitet i tjenestetilbudet

En utfordring kommunen står ovenfor er at utgiftene pr innbygger som mottar helse og omsorgstjenester øker mer enn kommunen får i overføringer for å løse oppgavene. Ofte vil dette kunne føre til at tilbud utover det lovpålagte skaleres ned, dette som eksempelvis ulike lavterskeltilbud. Enkelte deltjenester innen kommunehelsetjenesten har få ansatte, noe som gjør tjenestene sårbare ved fravær. Kommunen har lite ressurser innen psykisk helse og rus, samtidig som det oppleves noe økt forespørsel. Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) har

blitt en sammensatt og komplisert oppgave for kommunen og det brukes en relativt stor andel av velferdsbudsjettet for å gi brukere dette tilbudet. Området er satt som moderat risiko.

Helseplattformen

Helseplattformen AS er en felles elektronisk pasientjournal og pasientadministrativt system for hele helsetjenesten i Midt-Norge. Informasjonsflyt mellom helseforbundet og kommunene har vært utfordrende etter innføring av Helseplattformen. Kommunen har et eget ansvar for å sikre at løsningen de har anskaffet ivaretar personvernet, at den fungerer godt nok for helsepersonellet og andre brukere, og at løsningen ikke gir uønskede konsekvenser tjenestemottakere og pasienter.

Innføringen av Helseplattformen viser at en del kommuner har hatt problemer, og at innføringen har vært mer krevende enn forventet. Blant annet er det kjent at det har vært svikt i legemiddelhåndtering, forsinkelse i pasientbehandling og håndtering av personvern. Os kommune innførte i 2023 og hadde samme høst ingen negative erfaringer. Dette har generelt i kommunen oppstått ulike problemer og området er satt som moderat risiko.

Mottak av flyktninger

De siste årene har kommunen tatt imot et økende antall flyktninger. Kvalifisering av flyktninger til jobb og utdanning er viktig for å unngå utenforskap. Det er ekstra press på tjenester innen helse- og velferd på grunn av mottak av høyt antall ukrainske flyktninger. Etterspørsel etter utleieboliger vil stige og prisene i privatmarkedet øker om det ikke lenger fins tilgjengelige offentlige boliger. Det er et spørsmål om integreringstilskuddet er tilstrekkelig og om det brukes på rett måte for å ivareta flyktningene. Hvis kommunen ikke lykkes med integrering av flyktninger, kan de ende opp som sosialmottakere i stedet for å bidra som skattebetalere. Området er satt som høy risiko.

Økonomisk sosialhjelp

Kommunen opplever ringvirkningene av pandemi, krig og energikrise. Dette har resultert i prisvekst, høy rente og en generell «dyrtid» med stammere økonomi for folk flest. Dette vil kunne antas å få innvirkning på andelen innbyggere med behov for økonomisk sosialhjelp. I

tillegg til dette kommer også den andel flyktninger som vil ha utfordringer med å komme seg ut i jobb. Området er satt som moderat risiko.

6. TEKNISK, PLANARBEID OG AREALBRUK

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Klima og miljø	Planarbeid
	Vedlikeholdsetterslep
	Brann
	Næring, skogbruk og landbruk

Klima og miljø

Klima og miljø gir kommunen ulike utfordringer innenfor teknisk sektor, eksempelvis utfordringer som følge av ekstremvær. Det kan være ulik vektning av klima- og miljøhensyn, samt potensiale for motstrid mellom ulike hensyn som klima- og miljø, jordvern, samers rettigheter og behovet for samfunnsutvikling. I Statsforvalteren sitt kommunebilde av Os i 2022 er jordvern, miljø og klima kommune satt på rødt som områder med høy risiko. Det er planlagt tilsyn på området miljø og klima i 2024.

Klima- og miljøplanleggingen har innvirkning på annet planverk og har betydning for sektorovergripende forvaltning, blant annet i arealplanlegging, beredskap knyttet til infrastruktur, vann- og avløpsforvaltning og drift og vedlikehold av kommunal eiendom. Kommunen kan bli stilt til ansvar dersom klima- og miljøhensyn ikke blir hensyntatt blant annet i arealplanlegging og byggesaksbehandling. Bærekraftsmålene sammen med de mer kjente områdene som klima og miljø stiller krav til kommunene på mange områder, eksempelvis materialgjenvinning, omstilling i næringslivet og håndtering av et mer utfordrende klima. Os kjøper i stor grad tjenester på dette området og vil dermed mangle kompetanse internt. Området er satt som høy risiko.

Planarbeid

Planprosessene driver de kommunale tjenestene fremover, og oppstiller rammene for kommunens samfunns-, areal og næringsutvikling. Planarbeidet utfordrer dynamikken mellom regelverket, statlige føringer og forholdet til det lokale handlingsrommet. Målsettinger i

planverket er ofte lite konkrete, målbare og tidsbestemte, noe som gjør det vanskelig å evaluere måloppnåelsen i etterkant. Ivaretagelse av bærekraftsmål i planarbeidet står sentralt og fordrer god tverrsektoriell samhandling. Kommuneplanens arealdel ble oppdatert i 2023. Samfunnsdelen av kommuneplanen gjelder 2015-2025 og skal bli oppdatert i 2024.

Os har hatt utfordringer med ressurssituasjonen og manglende samarbeid mellom ulike avdelinger har gjort saksbehandlingen mindre effektiv. Marginale ressurser spiller også inn på kommunens forpliktelser innen tilsyns- og ulovlighetsoppfølging. Administrasjonen og politisk nivå kan vekke hensyn ulikt i spørsmålet om dispensasjoner, noe som kan både kan føre til at tilnærmet like saker får ulike utfall og at beslutningen skaper presedens for nye saker. Området er satt som moderat risiko.

Vedlikeholdsetterslep

Kommuner mangler ofte gode systemer for vedlikehold når det kommer til vann og avløp, eiendomsforvaltning og samferdsel. Vedlikeholdsetterslepet på disse områdene er i dag omfattende og har konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet. En stor bygningsmasse og mye veg som skal vedlikeholdes belaster kommunens økonomi. Os kommune har avhendet kommunale bygg de siste årene.

Alle innbyggere i kommunen skal motta trygt og godt vann, noe som stiller krav til distribusjonsnett, kontroll av vannkilder/høydebasseng og behovet for en reservevannkilde. Svikter tilførselen av trygt vann kan det få konsekvenser for liv og helse. Hovedutfordringene for avløp er relatert til ledningsnett, rensing og overvannsproblematikk. Konsekvensene av svikt i avløpssystemet er forurensning. Området er satt som moderat risiko.

Brann

Brann og redning har ansvar for å ivareta både forebyggende og akutte oppgaver, som krever tilstrekkelig internkontroll, rutiner for forebyggende arbeid (feiing og branntilsyn), HMS og kompetanseheving (blant annet på slukking av elektriske fremkomstmidler som elbiler, el-ferjer og kompetanse i forhold til helserelevante utrykninger). Konsekvenser av svikt innenfor brann og redning kan være stor i forhold til at liv og verdier ikke blir tilstrekkelig sikret.

Klima og miljø vil kunne legge større press på tjenesten i tiden fremover. Et eksempel vil være økt fare for skogbranner i perioder med lang tørketid. Til grunn for brannvesenets forebyggende virksomhet og beredskap skal det foreligge analyser som sier noe om

kompetanse og bemanningssituasjonen. Brann- og redningstjenesten er et interkommunalt samarbeid der Røros er vertskommune. Selv om beredskapen i Røros er høy, vil avstander gjøre at responstiden kan bli høy. Området er på generelt grunnlag satt som moderat.

Næring, skogbruk og landbruk

Kommunen har ansvar etter lovverk som regulerer næringsvirksomhet, herunder jordbruk og skogbruk. Interessekonflikter mellom jordvern og utbygging og i den sammenheng også miljøhensyn er sannsynlig. Slik interessekonflikter må kommunen håndtere, og ulike utfall har ulike konsekvenser for videre utvikling. Klima- og miljøutfordringer og den risikoen det innebærer både for næringsvirksomhet og som en konsekvens av næringsvirksomhet er problemstillinger som kommunen blir stilt overfor. Kommunen har ansvar for saksbehandling på ulike områder og det kan skje saksbehandlingsfeil eller manglende oppfølging av saker, eksempelvis innenfor konsesjonsbehandling.

For Os kommunen vil det være en utfordringer knyttet til landbruk særlig med tanke på rekruttering, fornying av driftsapparat og jordgrunnlag. Landbruket vil også måtte tilpasses endringer som følge av klimaet. Kommunen har sammenlignet med nabokommunene hatt god forvaltningspraksis, men området er likevel på generelt grunnlag satt som moderat risiko.

7.EIERSTYRING

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
	Fjellregionen Interkommunale avfallsselskap AS (FIAS)
	TOS ASVO AS

Generell eierskapskontroll

Kommuneloven § 26-1 sier at kommunen minst en gang i valgperioden skal utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret. Det overordnede ansvaret for eierstyring ligger hos kommunestyret, og eierskapsmeldingen er det viktigste styringsverktøyet. Bestemmelsen stiller også krav til eierskapsmeldingens innhold.

Kommunen reviderte eierskapsmeldinga i 2023. Følgende av disse kan være relevant for gjennomgang ved revisjon:

Fjellregionen Interkommunale avfallsselskap AS (FIAS)

Selskapet håndterer husholdningsavfall på vegne av flere kommuner. Renovasjonsbransjen er i stadig utvikling og pålegges nye krav. Renovasjonsområdet er pålagt å drive til selvkost. Dette kan være utfordrende å skille ut hvis selskapet også har andre virksomhetsområder. FIAS AS har planer om bygging av ettersorteringsanlegg for restavfall. Selskapet ble revidert i 2018 og kan være aktuelt for en forvaltningsrevisjon i denne perioden. Ifølge proff.no har selskapet en svak likviditet og lønnsomhet, men tilfredsstillende soliditet. Nøkkeltall viser at selskapet har prestert bedre enn tidligere år.

TOS ASVO AS

Selskapet tilbyr varig tilrettelagt arbeid til personer som har utfordringer med å få arbeid på det ordinære arbeidsmarkedet, og da tilpasse arbeidsoppgavene til den enkeltes yteevne. Tolga og Os har en 50 prosent eierandel hver av selskapet. Tjenesten leverer en viktig tjeneste til målgruppen og er avhengig av et godt samarbeid med blant annet kommunehelsetjenesten, NAV lokalt og voksenopplæringen. Selskapet skal blant annet levere på egne målsettinger, sørge for brukermedvirkning og at deltagerne sine kvalifiseringsplaner innfris. Ifølge proff.no har selskapet en meget god likviditet og soliditet, men en svak lønnsomhet. Nøkkeltall viser at selskapet har presentert dårligere enn tidligere år.